

2) побудова кривої розподілу ймовірності виникнення певного рівня втрат (крива ризику) або кривої розподілу ймовірності одержання певного рівня прибутку, що перевищує запланований (крива виграшу);

3) корегування прогнозованого значення тактичного та стратегічного ризиків діяльності на ймовірність його настання;

4) визначення зони ризику.

Отримані результати можуть слугувати основою для прийняття управлінських рішень і розробки планів щодо корегування стратегії розвитку підприємства.

Література

1. Устенко О. Л. Теория экономического риска : монография / О. Л. Устенко. – К. : МАУП, 1997. – 164 с.
2. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. Грабовый П. Г. Риски в современном бизнесе / П. Г. Грабовый, С. И. Петрова. – М. : Аланс, 1994. – 200 с.
4. Паляница В. А. Використання кривої ризику для оцінювання рівня

ризик у підприємствах машинобудування / В. А. Паляница // Держава та регіони : науково-виробничий журнал. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2009. – № 7. – С. 143–147.

5. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с.

6. Балабанов И. Т. Финансовый менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1994. – 224 с.

7. Райзберг Б. А. Предпринимательский риск (система оценок) / Б. А. Райзберг // Приборы и системы управления. – 1991. – № 9. – С. 1–7.

8. Івченко І. Ю. Економічні ризики : мультимедійний підручник / І. Ю. Івченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.

9. Философская энциклопедия : в 5 т. / Под ред. Ф. В. Константинова. – М. : Советская энциклопедия, 1985. – Т. 4. – 541 с.

10. Экономика. Толковый словарь / Под общ. ред. д.э.н. И. М. Осадчей, Ф. В. Константинова. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 643 с.

11. Турко М. О. Підхід до оцінки ризику діяльності будівельного підприємства / М. О. Турко // Економічний форум : науковий журнал. – Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2012. – № 3. – С. 333–342.

12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 11 вересня 2012 року

УДК 330.352.3:637

В. В. Шарко,

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницького національного університету

ІНСТРУМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено шляхи, основні напрями та інструменти інтенсифікації виробничої діяльності вітчизняних промислових підприємств.

Ключові слова: легка промисловість, інтенсифікація виробництва, конкурентоспроможність, інструменти інтенсифікації.

В. В. Шарко

**ІНСТРУМЕНТИ МЕХАНІЗМА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ
ПРОИЗВОДСТВА ПРОМЫШЛЕННОГО
ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье определены пути, основные направления и инструменты интенсификации производственной деятельности отечественных промышленных предприятий.

Ключевые слова: легкая промышленность, интенсификация производства, конкурентоспособность, инструменты интенсификации.

V. V. Sharco

**TOOLS OF MECHANISM OF
INDUSTRIAL ENTERPRISE'S PRODUCTION
INTENSIFICATION**

In this article we establish the main directions and tools of intensification of production of domestic industry.

Key words: light industry, intensification of production, competitiveness, tools of intensification.

Постановка проблеми. У сучасних умовах загальною проблемою більшості підприємств, зокрема легкої промисловості, є недостатній рівень їх конкурентоспроможності в ринковому середовищі.

Подальше розроблення ринкових інструментів розвитку виробничої діяльності промислових підприємств вимагає оновлення технічної бази та застосування нових технологічних процесів. На промислових підприємствах спостерігається використання застарілого устаткування, яке не в змозі забезпечити необхідні вартісні та якісні показники продукції, що дозволило б витримати конкуренцію з імпортними товарами на внутрішніх і зовнішніх ринках. Це об'єктивно зумовлює необхідність процесів оновлення. Проблемою відтворення технологічної бази є прискорення темпів заміни застарілих технологій та обладнання із використанням відповідних економічних інструментів.

Удосконалення методів управління і організації виробництва підприємств на сучасному етапі економічного розвитку потребує нових якісних рішень у цьому напрямі. Це пов'язано з особливостями науково-технічного процесу та

формування на його засадах динаміки економічних процесів, а також із необхідністю істотного підвищення рівня інтенсифікації виробництва і його ефективності як основи успішного вирішення завдань забезпечення стійкого економічного зростання [1].

Саме зазначені особливості визначають потребу в посиленні мобільності, швидкій технічній та технологічній перебудові виробництва. Науково-технічний прогрес, з одного боку, розширює, а з другого – робить більш щільними взаємозв'язки між елементами виробництва, що актуалізує необхідність удосконалення організації і спеціалізації виробничих процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На актуальність проблеми структурного розвитку промисловості як пріоритету державної політики вказують численні теоретичні дослідження й узагальнення як вітчизняних учених, зокрема О. Алімова, О. Амоші, І. Андела, Б. Андрушків, Ю. Бажал, С. Білої, Л. Беззубко, М. Білик, В. Бодрова, Р.Бойка, М. Бутка, З. Варналія, О. Веклича, М. Гамана, А. Гальчинського, В. Горника, М. Корецького, В. Мунтіяна, Б. Пасхавера, Ю. Пахомова, Ю. Пашенка, Т. Пепа, С.Сали-

ги, О. Скидана, О. Суходоля, А. Федорищева, В. Шлемко, Л. Яремко та ін., так і зарубіжних, а саме А. Алтухова, К. Баррета, І. Богданова, Л. Водачека, О. Водачкова, С. Глазьєва та ін.

Вивченню питання щодо використання й оновлення основних засобів підприємств присвячена чимала кількість наукових праць, у тому числі таких авторів, як А. Вишневська [2], Т. Величко [3], Л. Ширяєва [4] та багато ін. Через значне погіршення ресурсної бази промислових підприємств посилюється увага до питань інтенсифікації виробництва конкурентоспроможної продукції та оновлення основних засобів виробництва у цілому. Як зазначає Т. Величко, відсутність науково обґрунтованих концепцій формування механізму оновлення основних засобів стала однією з головних причин, що призвела до кількісного скорочення і якісного погіршення стану основних засобів підприємств переробної промисловості та сільського господарства [3]. У зв'язку з посиленням негативних тенденцій у використанні й оновленні основних засобів вітчизняних промислових підприємств розгляд цих процесів потребує особливої уваги задля виявлення чинників, що сприяють загостренню кризи у промисловості, та розробки шляхів щодо їх нейтралізації з метою інтенсифікації виробництва і підвищення рівня техніко-технологічної оснащення промислових підприємств.

Метою статті є характеристика сучасного стану та визначення шляхів, основних напрямів та інструментів інтенсифікації виробничої діяльності вітчизняних промислових підприємств.

Основні результати дослідження. У сучасних ринкових умовах забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є важливою проблемою. Через прискорені темпи інноваційного розвитку виникла необхідність заміни й удосконалення техніко-технологічної бази виробництва. Технологічне оновлення дає змогу підвищити ефективність виробництва, покращити якість продукції, реалізувати конкурентні переваги. Це дуже важливо, оскільки Україна значно відстає від світового технологічного рівня. Для більшості регіонів актуальною є проблема заміни застарілих засобів праці та впровадження нових технологій, вирішити яку можна шляхом пошуків інноваційної діяльності [11, с. 114].

Специфіка технологічних процесів на конкретних промислових підприємствах визначає рівень інтенсифікації використання ресурсів. Зміна спеціалізації виробництва, його концентрації, комбінювання та кооперування призводить до зміни витрат і результатів. Управління цими процесами повинно бути спрямоване на вдосконалення організації виробництва та підвищення ефективності його функціонування, зазначає О. М. Кондрашов [6].

Виробнича й організаційна структура управління залежить від специфіки і структури виробничого процесу, технологічного рівня підприємства, виду продукції, рівня спеціалізації та концентрації видів робіт, наявного інфраструктурного потенціалу [7, с. 89].

Процеси спеціалізації і концентрації виробництва безпосередньо пов'язані із диференціацією та поділом виробництва продуктів на окремі частини, процеси. Ця обставина призводить до розширення рамок виробничої кооперації, підвищення рівня спеціалізації виробництва. Розширення рамок виробничої кооперації залежить не лише від поділу виробництва продукції на окремі частини і процеси, а й від складності її виготовлення. Звідси випливає, що концентрація, інтеграція, спеціалізація та кооперування – це процеси, котрі взаємопов'язані між собою, і зміни в одному процесі спричиняють зміни інших процесів [8, с. 52].

Для того щоб інтенсифікувати виробництво конкурентоспроможної промислової продукції інноваційна діяльність має спрямовуватися на створення принципово нових видів продукції і технологій. Однак на практиці виробництво нових видів продукції освоюють тільки 5,5% промислових підприємств. За період 2001–2010 рр. майже 40% загального обсягу нових технологій, необхідних для мо-

дернізації вітчизняної промисловості, було придбано за межами України.

Констатуємо той факт, що в Україні за останні 20 років зрушення в інноваційній сфері відбуваються дуже повільно. Ще наприкінці 80-х років ХХ ст. Україна входила в елітну групу країн із найвищим рівнем наукоємності економіки, зокрема наукового потенціалу. Витрати на науку досягали 3% ВВП, що відповідало рівню витрат на науку в таких високорозвинених країнах, як США, Японія, Німеччина й ін. І хоч технічний рівень виробництва в Україні відставав від цих країн, проте ми залишалися індустріально розвинутою економікою, у структурі промисловості якої найбільша питома вага припадала на машинобудування та металообробку. Проте низький рівень інноваційної політики впродовж останніх 20 років став причиною постійного зниження кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю. Сьогодні їх частка становить лише 13% у загальній кількості підприємств. У розвинених країнах світу цей показник значно вищий: Нідерланди – 62%, Австрія – 67%, Німеччина – 69%, Данія – 71%, Ірландія – 74%. Як наслідок, частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції в Україні складає лише 6,7% (Євросоюз – 60%, Південна Корея – 65%, Японія – 67%, США – 78%) [5, с. 180].

Необхідно зазначити, що можливості зовнішнього середовища відчутно сприяють інтенсифікації виробництва конкурентоспроможної продукції промислових підприємств. До таких можливостей (напрямів) варто віднести (рис. 1):

1) присутність на внутрішньому ринку імпоротної продукції, що суттєво змінила стандарти як споживчого, так і інвестиційного попиту, наблизила їх до рівня розвинутих країн. Цінова конкурентоспроможність товарів та послуг українських підприємств уже стала недостатньою умовою для збереження їх позицій навіть на внутрішньому ринку;

2) залучення України у процеси глобалізації, реалізація комплексу заходів щодо приєднання до СОТ, що не залишає вітчизняним компаніям шансів на використання захисних заходів підтримки, які дозволяють функціонувати поза міжнародною конкуренцією. Це вимагає від бізнесу активізувати пошук перспективних технологій та нестандартних рішень для забезпечення специфічних конкурентних переваг у межах глобальної конкуренції;

3) посилення нової бізнес-еліти, яка не володіє доступом до ресурсів сировини, неоднозначні прогнози розвитку сировинних секторів української економіки в загальному контексті розвитку світової економіки, що стимулюють підвищення інтересу та приплив фінансових і менеджерських ресурсів у високотехнологічні галузі;

4) визнання необхідності стимулювання державою структурних змін, покращення інвестиційного клімату, суттєвого вдосконалення правової бази, у тому числі інноваційної діяльності, реалізації заявлених урядом заходів із розвитку науки та освіти, що дадуть змогу учасникам високотехнологічного бізнесу почуватися більш упевнено.

Рис. 1. Напрями впливу на інтенсифікацію виробництва конкурентоспроможної продукції

Джерело: Складено автором на основі [9]

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Проаналізувавши напрями впливу зовнішнього середовища на інтенсифікацію виробничого процесу промислових підприємств в Україні, можна визначити комплекс заходів, спрямованих на активізацію виробничої діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Заходи інтенсифікації виробництва промислових підприємств в Україні
Джерело: Складено автором на основі [10]

Згідно із зазначеними на рис. 2 заходами інтенсифікації виробничої діяльності виокремимо інструменти для їх запровадження (табл.).

Пожвавлення виробництва, його ефективний розвиток можливі за умови чітко визначеного інструментарію та підвищення темпів розширеного відтворення на основі його інтенсифікації, а також залучення новітніх ресурсозощаджувальних технологій. Але через те, що інтенсифікація пов'язана із додатковим залученням ресурсів, які завжди обмежені, треба досягати оптимальної інтенсивності виробництва з урахуванням наявних ресурсів, тобто в реальних умовах господарювання.

Варто відзначити й те, що у кризовій ситуації та в період становлення нових організаційно-правових форм господарювання потрібно розробляти і застосовувати спеціальні цінові стратегії, які охоплюють нетривалий проміжок часу.

Висновки. Інноваційну активність промислових підприємств в Україні гальмують такі основні проблеми: а) обмеженість фінансування; б) відсутність ефективної структури і методів використання інноваційного потенціалу підприємств промисловості; в) відсутність єдиного підходу до оцінки інноваційного потенціалу та інноваційної актив-

ності підприємств; г) організаційні й правові проблеми; д) брак науково-технічної підтримки тощо.

До основних стимулів інтенсифікації виробничої активності варто віднести: а) присутність імпортової продукції на внутрішньому ринку; б) поширення глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі, їх вплив на бізнес-середовище України; в) наявність у країні значної сировинної ресурсної бази; г) створення вектору державного регулювання інноваційної діяльності, освіти, науки, правової бази.

Ключовими напрямками інтенсифікації виробничої активності промислових підприємств доцільно вважати: 1) удосконалення системи державного регулювання інноваційної діяльності; 2) забезпечення формування пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного, галузевого та регіонального рівнів; 3) координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, академії наук щодо створення та функціонування технологічних парків, інноваційних структур інших типів; 4) формування державних інноваційних програм і державного замовлення на інноваційну продукцію; 5) підвищення ефективності діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів.

Зазначені напрями активізації виробничої діяльності можуть бути втілені у життя за допомогою таких інструментів, як державні закупівлі, бюджетні субсидії, податкові пільги, державно-приватне партнерство, встановлення обов'язкових вимог тощо.

Література

- Кірдіна О. Г. Обмеження та орієнтири техніко-технологічного розвитку України в умовах глобалізації / О. Г. Кірдіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. I. – С. 179-184.
- Вишневецька А. В. Удосконалення механізму визначення економічної доцільності використання основних виробничих фондів промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / А. В. Вишневецька. – Дніпропетровськ, 2005. – 17 с.
- Величко Т. Г. Розвиток матеріально-технічного забезпечення підприємств АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка сільськогосподарства і АПК)» / Т. Г. Величко. – Сімферополь, 2009. – 23 с.
- Ширяєва Л. В. Моделі відтворення парків обладнання в системі управління підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» / Л. В. Ширяєва. – Одеса, 2009. – 30 с.
- Савчук А. В. Інновації в промисловому виробництві: класифікація і взаємодія // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлеченных иностранных инвестиций в экономику Украины. Региональный аспект: сб. науч. трудов. – Донецк : ДонГУ, 2003. – С. 786-791.
- Кондрашов О. М. Удосконалення методів організації виробництва в промисловості [Електронний ресурс] / О. М. Кондрашов // Державне управління: удосконалення та розвиток, 2010. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=109>
- Іщук С. О. Виробничий потенціал промислових підприємств (Проблеми формування і розвитку) / С. О. Іщук. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2006. – 278 с.
- Кузнєцова Л. Структурні зміни у промисловості України: критерії прогресивності / Л. Кузнєцова // Економіст. – 2005. – № 8. – С. 50-55.
- Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності : навч. посіб. / С. В. Онишко, Т. В. Паєнтко, К. І. Швабій. – К. : КНТ, 2008. – 256 с.
- Кондрашов О. М. Промислова політика в Україні: теорія, методологія, практика управління : монографія. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. – 367 с.
- Шевчук Л. М. Тенденції технологічного оновлення підприємств Хмельниччини / Л. М. Шевчук // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 2(12). – С. 114-119.

Інструменти інтенсифікації виробничої діяльності промислових підприємств в Україні		Таблиця
Інструмент	Характеристика	
Встановлення державних пріоритетів у сфері інноваційної політики	Формування значущих державних технологічних ініціатив у пріоритетних напрямках технологічного розвитку, пов'язаних із довгостроковими соціально-економічними цілями розвитку країни	
Передбачення обов'язкових вимог	Пряме державне регулювання за допомогою адміністративних, технічних і природоохоронних вимог щодо енергоефективності, екологічності тощо, спрямоване на стимулювання підприємства до інноваційної діяльності	
Державні закупівлі	Цей інструмент призначений для створення додаткового попиту на інноваційну продукцію та технології	
Бюджетне субсидювання	Стимулювання модернізації і підвищення ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства за рахунок коштів, грантів та субсидювання з державного бюджету	
Податкові пільги	Зміни в податковому законодавстві, які, по-перше, сфокусовані на підтримку чітко визначених типів інноваційної поведінки, і, по-друге, здатні забезпечити можливість ефективного та маловитратного для держави і бізнесу їх адміністрування за мінімізації витрат бюджету	
Приватно-державне партнерство	Співфінансування державою та підприємцями проектів, спрямованих на створення нових технологій і продуктів, стимулювання високотехнологічного експорту, підвищення ефективності діяльності створених інститутів розвитку та інноваційної інфраструктури	

Джерело: Складено автором

Стаття надійшла до редакції
25 червня 2012 року